

**Izveštaj o rezultatima evaluacije za programski ciklus 2022/2023
Obrada ulaznih i izlaznih podataka - Upitnik za praćenje napretka djece u
programu Stariji brat, starija sestra**

Svi dolje navedeni rezultati su prvo obrađeni na cjelokupnom uzorku i odnose se na ispitivanje djece na početku ciklusa (oktobar, 2022) i na kraju ciklusa (juni, 2023.). Analiza rezultata je izvršena u programu SPSS.26 a podaci su prikupljeni za 124 korisnika i za dodatnih 20 korisnika koji su ispunjavali prilagođeni upitnik za djecu sa poteškoćama u razvoju.

Dakle, u evaluaciji su sudjelovala ukupno 144 korisnika u obje tačke mjerenja (od ukupno 172).

Analiza rezultata je ukupno izvršena na 144 korisnika, od čega uzorak čine 81 dječak i 63 djevojčice.

Predmet analize su bili korisnici programa *Stariji brat, starija sestra* koji dolaze iz 10 gradova u BiH.

Grad	Standardni upitnik	Prilagođeni upitnik	Ukupno/Procenat
Banja Luka	11	2	13 (9.028%)
Srbac	6		6 (4.167%)
Sarajevo	35	2	37 (25.694%)
Mostar	14	6	20 (13.889%)
Travnik	6	7	13 (9.028%)
Laktaši	7	1	8 (5.556%)
Foča	25		25 (17.361%)
Tuzla	10		10 (6.944%)
Zenica	10		10 (6.944%)
Visoko		2	2 (1.389%)
Total	124	20	144

Prosječna dob korisnika programa je 10.73, odnosno oko 11 godina.

Rezultati nisu pokazali značajnu razliku u školskom uspjehu prije i poslije programskog ciklusa, osim da se broj učenika koji su prošli odličnim uspjehom povećao sa 26 na 32 učenika. Uzorak u najvećem broju čine učenici dobrog i vrlo dobrog školskog uspjeha

Svi podaci su kodirani od strane koordinatora kako bi se zaštitio identitet učesnika programa.

Upitnik za praćenje napretka djece u programu Stariji brat, starija sestra se sastoji od 5 subtestova koji ispituju sljedeće kategorije:

- odnos djeteta sa volonterom (12 podpitanja/kriterija koji govore o kvaliteti odnosa djeteta i volontera)

- način provođenja slobodnog vremena (14 podpitanja)
- izloženost različitim obrazovnim i kulturnim događajima (14 podpitanja)
- društveno poželjno ponašanje (9 podpitanja)
- slika o sebi koju dijete ima (17 podpitanja koji su analizirani kroz *Skalu Doživljaj sebe*, posebnu kreiranu za potrebe ovog programa, a koja uključuje i 6 pitanja za procjenu emocionalne pismenosti).

U nastavku ćemo prikazati rezultate za svaki od gore navedenih testova u dvije tačke mjerenje: prije početka druženja djece i volontera i na kraju programskog ciklusa - poslije višemjesečnog rada volontera i djece.

Odnos sa volonterom

Na početku ciklusa, 56 korisnika je izjavilo da bi voljeli da njihov volonter/ka bude istog spola kao i oni, dok su ostali korisnici izjavili da im to nije važno (N = 36) ili da čak ne žele isti spol (N =32). Ipak, nakon procedure spajanja volontera sa korisnicima programa, 68 korisnika je na početku bilo povezano sa volonterom/kom istog spola.

- 51 korisnik se svake sedmice družio sa volonterom, a 62 korisnika skoro svake sedmice.
- 110 korisnika je potvrdilo da su imali zanimljiva druženja i da su uživali na istima.
- 106 parova su se zajedno dogovarali o lokacijama koje trebaju posjetiti, 5 parova se nikad nisu zajedno dogovarali, dok su ostali parovi to radili periodično.
- 101 korisnik je potvrdio da se povjeravao svom volonteru/ku na redovnoj osnovi sa povjerenjem da će njihova tajna biti zaštićena od strane volontera.
- 112 korisnika je potvrdilo da je njihov volonter/ka ispunio/la sva data obećanja; 2 korisnika su navela da njihov volonter nije ispunio nijedno obećanje (ZE22ND06 i TR22CM13) dok su ostali naveli da su volonteri ispunili većinu datih obećanja.
- 5 korisnika se nisu nikad povjeravali volonterima, a ostali korisnici su to radili povremeno i po potrebi.
- 119 korisnika su izjavili da su dobili pohvalu od volontera svaki put kad bi uradili nešto dobro; 1 korisnik je izjavio da nikad nije dobio pohvalu od volontera (BL21NG03), dok su ostali naveli da su dobivali pohvale ponekad.
- 106 korisnika su se osjećali ugodno i potaknuto od strane volontera da pričaju o svojim osjećajima vrlo često, 2 korisnika nikad (BL21NG03 i ZE22ND06) dok su ostali naveli da su ih volonteri povremeno poticali da pričaju o svojim osjećajima i razmišljanjima.
- 100 korisnika su izjavili da su im volonteri redovno pomagali da steknu nove prijatelje, 4 korisnika su navela da nisu imali tu podršku, a ostali su izjavili da su povremeno bilo poticani od volontera da upoznaju nove prijatelje.
- 74 korisnika su imala redovnu pomoć volontera oko zadaće, 17 korisnika nisu imali potrebu za podrškom volontera, dok su ostali povremeno tražili od volontera pomoć u izvršavanju školskih obaveza.

- 94 korisnika su izjavila da su osjećali sigurnost da svaki put iskažu svoje mišljenje pred volonterom, odnosno osjećali su se slobodno da kažu kad se nisu slagali sa volonterom; 3 korisnika su izjavila da se nisu osjećali spremno suprostavljati volonteru (TR22CM02, FO22MI01 i ZE22ND06) dok su ostali izjavili da su to radili povremeno.

Navedeni rezultati pokazuju da korisnici programa općenito zadovoljni odnosom sa volonterima, odnosno sa starijim bratom/sestrom.

Korisnici programa su se na kraju ciklusa trebali izjasniti da li bi voljeli i sljedeće godine nastaviti druženje sa svojim volonterom/kom.

Pet korisnika je izjavilo da to ne želi:

- SA22NN06
- SA22NN42
- TR22CM04
- TR22CM05
- FO22MK01

Također, prema analizi prilagođenog upitnika za djecu sa poteškoćama u razvoju, rezultati pokazuju sljedeće:

- svi korisnici programa su odgovorili da su upoznali minimalno jednog novog prijatelja do kraja programskog ciklusa
- svi su zadovoljni aktivnostima koje su radili sa volonterima i mjestima koja su posjetili
- svi korisnici su za sebe naveli da imaju puno dobrih osobina (pozitivna slika o sebi)
- primjetna je mala razlika između učestalosti ljutnje i tuge - broj korisnika koji su na početku ciklusa izjavili da nisu nikad tužni ili ljuti (65%) se povećao do kraja programskog ciklusa (69.2%).

S obzirom na mali uzorak ispitanika koji su ispunjavali prilagođeni upitnik, teško je odrediti statistički značajnu razliku između dvije tačke mjerenja, ali deskriptivni podaci ukazuju na pozitivne povratne informacije od korisnika programa.

Slobodno vrijeme

Korisnici programa su u dvije vremenske tačke mjerenja ispitani o tome kako su provodili slobodno vrijeme u prethodnih šest mjeseci (prije početka programa i na kraju programskog ciklusa).

Neki od značajnijih rezultata pokazuje sljedeće:

- Broj korisnika koji su gledali TV duže od 2 sata skoro svaki dan se smanjio sa 39 na 25 korisnika.
- Broj korisnika koji su skoro svaki dan igrali igrice na telefonu se smanjio sa 28 na 21 korisnika.
- Broj korisnika koji su provodili vrijeme u šetnji i druženju skoro svaki dan se povećao sa 70 na 81 korisnika.
- Broj korisnika koji su igrali društvene igre uživo se povećao sa 55 na 66 korisnika.
- Broj korisnika koji su se skoro svaki dan igrali sami se smanjio sa 35 na 27.

- Broj korisnika koji su se skoro svaki dan bavili sportskim aktivnostima se povećao sa 45 na 52.
- Broj korisnika koji su uključeni u sekcije u školi se povećao sa 45 na 52.
- Broj korisnika koji svakodnevno pomažu u domaćinstvu se povećao sa 62 na 77 korisnika.
- Broj korisnika koji su izjavljivali da im je skoro svaki dan dosadno se smanjio sa 31 na 23 korisnika.
- Broj korisnika koji su skoro svaki dan bili zadovoljni svojim slobodnim vremenom se povećao sa 59 na 86 korisnika.

Broj korisnika koji se bave kreativnim radom, muzikom i sl. se nije mijenjao u odnosu na početak ciklusa. Ukratko, **rezultati pokazuju pozitivan trend korisnosti programa *Stariji brat, starija sestra* u kontekstu kvalitete slobodnog vremena.**

Sudjelovanje u obrazovnim i kulturnim aktivnostima

Prema analizi subtesta o izloženosti korisnika programa *Stariji brat, starija sestra* historijskim i kulturnim znamenitostima, rezultati su pokazali sljedeće:

- 110 korisnika programa je posjetilo muzej/kino/pozorište više od pet puta u posljednjih šest mjeseci, u poređenju sa 42 korisnika sa istim iskustvom prije početka programskog ciklusa.
- 88 korisnika je posjetilo neki sportski događaj više od pet puta u posljednjih šest mjeseci, u poređenju sa 42 korisnika sa istim iskustvom prije početka programskog ciklusa.
- 124 korisnika su imala vrlo česte posjete u restoran u posljednjih šest mjeseci, u poređenju sa 66 korisnika sa istim iskustvom prije početka programskog ciklusa.
- 50 korisnika je više od pet puta posjetilo neki sezonski sajam/klizanje/koncert/sajam knjige, u poređenju sa 31 korisnikom sa istim iskustvom prije početka programskog ciklusa.
- 60 korisnika je raspoređivalo džeparcem i platilo račun više od šest puta u posljednjih šest mjeseci, u poređenju sa 36 korisnika sa istim iskustvom prije početka programskog ciklusa.
- 59 korisnika je sebi više od pet puta pripremio ili kupilo zdravi obrok u posljednjih šest mjeseci, u poređenju sa 27 korisnika sa istim iskustvom prije početka programskog ciklusa.
- 66 korisnika programa je više od šest puta u posljednjih šest mjeseci razgovaralo sa starijim osobama o onome što su vidjeli ili radili na internetu, u poređenju sa 17 korisnika sa istim iskustvom prije početka programskog ciklusa.
- 66 korisnika programa je više od šest puta u posljednjih šest mjeseci razgovaralo sa starijim osobama o temama koje ih muče, u poređenju sa 19 korisnika sa istim iskustvom prije početka programskog ciklusa.
- 94 korisnika su izjavila da su upoznala više od šest prijatelja zahvaljujući volonterima, u poređenju sa 39 korisnika na početku programskog ciklusa.
- 83 korisnika su više od šest puta u posljednjih šest mjeseci sudjelovali na grupnim

aktivnostima (proslave, kvizovi, turniri), u poređenju sa 27 korisnika sa istim iskustvom prije početka programskog ciklusa.

- 49 korisnika je u posljednjih šest mjeseci uradilo više od šest ekološki orijentiranih aktivnosti (recikliranje, štednja električne energije...) u poređenju sa 15 korisnika sa istim iskustvom prije početka programskog ciklusa.

Broj posjeta u prodavnice, knjižare i broj izleta se ne razlikuje značajno između početka i završetka ciklusa, ali svi ostali rezultati pokazuju da se u toku druženja djece i volontera veliki fokus stavio na društvene i kulturne **aktivnosti koje su značajno unaprijedile izloženost djece edukativnim i zabavnim sadržajima.**

Društveno poželjna ponašanja

Kad se radi o društveno i lično korisnim ponašanjima, rezultati pokazuju da korisnici nakon programa u većem broju ispoljavaju sljedeća ponašanja:

- 78 korisnika je izjavilo da samostalno brine o ličnoj urednosti na kraju ciklusa, u poređenju sa 61 korisnikom sa istim navikama prije početka programskog ciklusa.
- 86 korisnika je izjavilo da se češće ophode prema drugima sa poštovanjem, u poređenju sa 65 korisnika sa istom navikom prije početka programskog ciklusa.
- 72 korisnika su izjavila da su poštovali dogovore sa prijateljima i starijim osobama, u poređenju sa 57 korisnika sa istim ponašanjem prije početka programskog ciklusa.
- 29 korisnika je vrlo često pravilo raspored dnevnih aktivnosti (izvan školskih sati), u poređenju sa 19 korisnika sa istom navikom prije početka programskog ciklusa.
- 20 korisnika je izjavilo da su u posljednjih šest mjeseci vrlo često koristili ceker umjesto plastičnih kesa, u poređenju sa 16 korisnika sa istom navikom prije početka programskog ciklusa.
- 93 korisnika su izjavila da su u posljednjih šest mjeseci vrlo često sortirali otpad, u odnosu na 72 korisnika sa istom navikom prije početka programskog ciklusa.

Promjena ponašanja nije uočena u učestalosti upotrebe interneta u školske svrhe, upotrebe javnog prijevoza i u frekvenciji pomaganja drugim ljudima, što može biti potencijalno uzrokovano objektivnim okolnostima i potrebama djece u svakodnevnom životu.

Rezultati na ostalim kriterijima društveno korisnog ponašanja ukazuju na **pozitivni trend programa *Stariji brat, starija sestra* u usvajanju konstruktivnih navika.**

Slika o sebi i emocionalna pismenost

Za provjeru statistički značajne razlike između rezultata na *Skali Slike o sebi* prije i nakon završetka programskog ciklusa, izvršen je T-test za zavisne uzorke.

Rezultati pokazuju da postoji statistički značajna razlika između rezultata, pri čemu je aritmetička sredina *Skale Slike o sebi* veća na kraju programskog ciklusa ($M_2 = 17.88$) u odnosu na početak programskog ciklusa ($M_1 = 14.87$; Sig. $0.000 < 0.05$), te rezultati

ukazuju na statistički značajno bolju sliku o sebi na cjelokupnom uzorku korisnika nakon programskog ciklusa.

S druge strane, razlike između razine emocionalne pismenosti prije i nakon programskog ciklusa nisu statistički značajne (Sig. 0.065), što ukazuje da postoji prostor za unapređenje programskog kurikuluma kako bi se unaprijedila emocionalna pismenost kod djece.

Zaključak

Glavni rezultati analize programskog ciklusa 2022/2023 pokazuju sljedeće:

- Korisnici programa su zadovoljni sa komunikacijom koju su razvili sa svojim volonterom/kom, odnosno starijim bratom/sestrom.
- Kvalitet slobodnog vremena se unaprijedio u toku trajanja programskog ciklusa.
- Korisnici programa su znatno više vremena bili izloženi aktivnostima koje su povezane sa kulturnim i socijalnim razvojem.
- Broj korisnika koja ispoljavaju društveno i lično konstruktivna ponašanja se povećao u toku trajanja programskog ciklusa.
- Slika o sebi je statistički značajno pozitivnija na cjelokupnom uzorku na kraju programskog ciklusa, ali i dalje postoji potreba da se kurikulum programa unaprijedi, posebno u kontekstu aktivnosti koje podstiču socijalno-emocionalno učenje, sa ciljem da djeca zadrže trenutne konstruktivne obrasce razvoja, ali i da se dodatno osnaže.

Dodatna preporuka za evaluacije narednih programskih ciklusa jeste da se unaprijedi faza prikupljanja podataka, a posebno razumijevanje djece i volontera o značaju davanja što pouzdanijih povratnih informacija.

*Obrada rezultata i izvještaj pripremila:
Melvisa Kovač, MA psihologije*

Sarajevo, August 2023

